

ADAM BARTCZAK

Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Łódzkiego

ORCID 0000-0001-6074-2872

PROBLEMATYKA POSIEDZENIA W PROCESIE SKRÓCONYM *CORAM EPISCOPO*

Treść: Wstęp. – 1. Termin *sessio* w Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1983 r. – 2. Pojęcie *sessio* w innych aktach normatywnych. – 3. Próba interpretacji terminu *sessio*. – Wnioski.

Wstęp

Jedną z myśli przyświecających papieżowi Franciszkowi nad reformą procesu małżeńskiego było niewątpliwie „przyspieszenie procesów, jak również ich uproszczenie w taki sposób, aby serca wiernych, którzy oczekują na wyjaśnienie swojej sytuacji, nie były zbyt długo zniewolone przez mroki wątpliwości z powodu opóźnień w wydaniu wyroku”¹. Tym samym w tym kontekście należy rozpatrywać zmiany dotyczące procedowania na etapie postępowania dowodowego. Jak pokazuje praktyka sądownicza faza dowodowa jest okresem, który obejmuje najwięcej czasu. Tenże w procesie skróconym przed biskupem został skupiony zasadniczo do posiedzenia, podczas którego mają zostać zebrane dowody. I temu zagadnieniu chciałbym poświęcić poniższe uwagi, albowiem głębsza analiza problemu, wskazuje na istniejące trudności i rodzaje się z nich wątpliwości.

¹ Por. FRANCISZEK, *List apostolski motu proprio „Mitis Iudex Dominus Iesus”, reformujący kanony Kodeksu Prawa Kanonicznego dotyczące spraw o orzeczenie nieważności małżeństwa (tekst łacińsko-polski)*, Tarnów 2015, s. 10-11 (dalej MITIS).

1. Termin *sessio* w Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1983 r.

W znowelizowanym kan. 1685 KPK, Prawodawca zapisał: „Wikariusz sądowy w tym samym dekrete, w którym określa formułę wątpliwości, po powołaniu instruktora i asesora wzywa wszystkich, którzy powinni wziąć udział, na posiedzenie, które winno odbyć się w ciągu trzydziestu dni, zgodnie z kan. 1686”². Nowe tłumaczenie Kodeksu na język polski powyższy kanon przedstawia w następującym brzmieniu: „Wikariusz sądowy tym samym dekretem, którym określa formułę sporu, po powołaniu instruktora i asesora wzywa na posiedzenie wszystkich mających obowiązek uczestniczenia; posiedzenie powinno odbyć się nie później niż w ciągu trzydziestu dni, zgodnie z kan. 1686”³. Ustalenie prawidłowego sensu znaczenia wydaje się być kluczem do prawidłowej aplikacji normy zawartej w powyższym przepisie.

W tekście łacińskim odnajdujemy określenie *ad sessionem (...)* *omnes citet qui in ea interesse debent*. Sam termin *sessio*, *-onis*, tłumaczone jest na język polski m.in. jako posiedzenie sądowe, sesja sądu⁴, czy narada⁵. W słowniku języka polskiego pod terminem sesja rozumie się: „posiedzenie poświęcone określonej sprawie”, ale także „powtarzający się cyklicznie okres, w którym odbywają się posiedzenia, obrady, itp.”⁶. Pod terminem posiedzenie rozumie się natomiast „spotkanie służbowe w celu omówienia jakichś spraw”⁷.

Prawodawca w Kodeksie Prawa Kanonicznego używa wspomnianego słowa *sessio* jeszcze jedynie w kilku miejscach, tj. w kanonach 462 § 2, 465 oraz w kan. 1677, który został następnie uchylony

² Por. MITIS, s. 29.

³ Por. Kodeks Prawa Kanonicznego promulgowany przez Papieża Jana Pawła II w dniu 25 stycznia 1983 roku, Stan prawny na dzień 18 maja 2022 roku, Zaktualizowany przekład na język polski, Poznań-Pallottinum 2022.

⁴ Por. *Słownik łacińsko-polski*, pod red. J. Korpanty, t. 2, Warszawa 2003, s. 721.

⁵ A. JOUGAN, *Słownik kościelny łacińsko-polski*, wyd. 5, Sandomierz 2013, s. 623.

⁶ Por. <https://sjp.pwn.pl/szukaj/sesja.html> [dostęp 19.01.2022]. W zasadzie identycznie wyjaśnia to *Słownik wyrazów obcych i trudnych*, pod red. A. Markowski, R. Pawelec, Warszawa 2003, s. 791.

⁷ Por. <https://sjp.pwn.pl/szukaj/posiedzenie.html> [dostęp 19.01.2022].

przez motu proprio Papieża Franciszka *Mitis Iudex Dominus Iesus*. W pierwszym z nich czytamy: *Synodo dioecesanæ præest Episcopus dioecesanus, qui tamen Vicarium generalem aut Vicarium episcopalem pro singulis sessionibus synodi ad hoc officium implendum delegare potest*. W kan. 465 natomiast *Propositæ quaestiones omnes liberae sodalium disceptationi in synodi sessionibus subiciantur*. I w końcu w kan. 1677 § 2: *Transacto termino quindecim dierum a notificatione, praeses vel ponens, nisi alterutra pars sessionem ad litem contestandam petierit, intra decem dies formulam dubii vel dubiorum decreto suo statuatur ex officio et partibus notificet*. Użyte w kan. 462 § 2 oraz 465 KPK określenie tłumaczone jest na język polski jako sesje synodalne. Tym samym użyto go w formie zapożyczenia, które jak zostało wykazane wcześniej, również funkcjonuje w języku polskim. W podobnym tonie odnajdujemy tłumaczenie kan. 1677 § 2 na język polski „(...) chyba że któraś ze stron prosi o sesję celem zawiązania sporu (...)”.

Można zatem stwierdzić, że Prawodawca używa pojęcia *sessio* bardzo rzadko, wskazując na nie w kontekście dwóch sytuacji. Warto jednak przy tym zauważyć, iż Prawodawca jeszcze w kilku miejscach posługuje się bardzo zbliżonymi terminami, które zwłaszcza w terminologii polskiej, często odpowiadają także pojęciu *sessio*.

Otóż kan. 1609 § 1 KPK przedkłada *In tribunalibus collegialibus, qua die et hora iudices ad deliberandum conveniant, collegii praeses statuatur, et nisi peculiaris causa aliud suadeat, in ipsa tribunalis sede conventus habeatur*. Tutaj użyty został termin *conventus*, który na język polski tłumaczony może być jako zebranie się, zgromadzenie, synod, a w znaczeniu *conventus agere, celebrare* odbywać posiedzenie⁸. Autor pierwszego polskiego tłumaczenia Kodeksu⁹ użył określenia: „(...) sędziowie mają się zebrać na naradę (...)”. Identyczne brzmienie zastaniemy w tłumaczeniu Kodeksu z 2022 r. Przez określenie posiedzenie rozumiemy „spotkanie służbowe w celu omówienia jakichś spraw”¹⁰,

⁸ JOUGAN, dz. cyt., s. 623.

⁹ Kodeks Prawa Kanonicznego, przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu, Pallottinum 1984.

¹⁰ <https://sjp.pwn.pl/slowniki/posiedzenie.html> [dostęp 20.01.2022]

natomiast narada oznacza „uzgadnianie poglądów w jakiejś sprawie przez większą liczbę osób; też: spotkanie zwołane w tym celu”¹¹.

Tymczasem w kanonach 1661 § 1, 1662-1663, 1666-1668 § 1 KPK Prawodawca posługuje się terminem *audientia*. Tłumaczone jest ono w słownikach jako: słuchanie, uwaga, słuch, posłuchanie, audyencja¹². Warto zauważyć, iż tłumaczenie z 1984 r. Kodeksu Prawa Kanonicznego posługuje się terminem „posiedzenie” na określenie *audientia*. Nowe tłumaczenie z 2022 r. stosuje określenie „rozprawa”. Jak mamy rozumieć termin posiedzenie, zostało to przed momentem wyjaśnione. Natomiast termin rozprawa ma różne znaczenia: „1. debata, dyskusja; 2. rozstrzygnięcie sporu za pomocą akcji zbrojnej; czy też 4. publiczne posiedzenie sądu zwołane w celu rozpatrzenia jakiejś sprawy”¹³. Z tego zestawienia wynika, iż określenie rozprawa ma silne konotacje z rzeczywistością prawną, przy znacznie szerszym zakresie pojęcia posiedzenie. Jednocześnie w języku polskim funkcjonuje także słowo audyencja. Pod terminem audyencja rozumieć należy „oficjalne posłuchanie udzielone komuś przez osobę na wysokim stanowisku”¹⁴.

2. Pojęcie *sessio* w innych aktach normatywnych

Próbując dociec określeniu *sessio* i jego polskiemu tłumaczeniu spróbujmy odnieść się także do innych aktów normatywnych, które posługują się tym terminem.

W kan. 1871 § 1 KPK z 1917 r. (dalej CIC), Prawodawca zapisał *In tribunalali collegiali, qua die et hora iudices ad deliberandum convenient, collegii praeses constituat*. Użyty zatem termin *convenient* tłumaczono na język polski jako narada¹⁵.

¹¹ <https://sjp.pwn.pl/szukaj/narada.html> [dostęp 20.01.2022]

¹² JOUGAN, dz. cyt., s. 59.

¹³ <https://sjp.pwn.pl/szukaj/rozprawa.html> [dostęp 20.01.2022]

¹⁴ <https://sjp.pwn.pl/szukaj/audyencja.html> [dostęp 20.01.2022]

¹⁵ Por. F. BĄCZKOWICZ, *Prawo kanoniczne. Podręcznik dla duchowieństwa*, t. 3, wyd. 3, Opole 1958, s. 134-135.

Z powyższym stwierdzeniem koresponduje określenie użyte w Instrukcji Provida Mater z 1936 r.¹⁶ W art. 198 § 1 czytamy: *Expleta causae disceptatione, die et hora a praeside ad normam art. 185 statutis, convenient soli iudices, remotis quibusvis tribunalis administris, in ipsa tribunalis sede, nisi peculiaris causa alium locum suadeat, ad proferendam sententiam* (cfr. cann. 1870, 1871 § 1). Prawodawca użył zatem także określenia *convenient*, ale dodaje *soli iudices*, co w tłumaczeniu zostało odczytane jako „schodzą się na niejawne posiedzenie celem wydania wyroku sami tylko sędziowie”¹⁷.

W pracach przygotowawczych nowelizacji Kodeksu Prawa Kanonicznego przedstawiono w kontekście wyrokowania następującą treść kanonu: „*In tribunali collegiali, qua die et hora iudices ad deliberandum convenient, collegii praeses constituatur; et nisi peculiaris causa aliud suadeat, in ipsa tribunalis sede conventus habeatur*”¹⁸.

Instrukcja procesowa *Dignitas connubii* z 2005 r., która choć oczywiście nie zawiera przepisów dotyczących procesu skróconego, to nie stroni od wskazówek praktycznych dotyczących funkcjonowania trybunałów.

W art. 46 § 2, 19 ° Prawodawca wskazując na kompetencje przewodniczącego kolegium sędziowskiego używa terminu *sessio*, gdy wskazuje, że *Praesidis collegii est: statuere sessionem collegii ad causas definiendam et discussionem collegii moderari*. A zatem mowa jest o wyznaczeniu terminu sesji kolegium w celu rozstrzygnięcia sprawy¹⁹.

Art. 47 § 1 DC. *Ponens seu relator, a praeside ex iudicibus collegii designatus, in coetu iudicium de causa referat, decisionem sub forma responsionis ad propositum dubium scribat necnon sententiam*

¹⁶ Por. SACRA CONGREGATIO DE DISCIPLINA SACRAMENTORUM, *Instructio servanda a tribunalis dioecesanis in pertractandis causis de nullitate matrimoniorum*, AAS 28 (1936) n. 10, s. 313-361.

¹⁷ Por. BĄCZKOWICZ, dz. cyt., s. 134-135.

¹⁸ Por. Schemat nowego kodeksu, can. 267 (CIC 1871) § 1, w: E. Szafrowski, *Posoborowe prawodawstwo kościelne*, t. XII, z. 3, Warszawa 1983, s. 290.

¹⁹ Por. Art. 46 § 2, ° 19, w: Komentarz do Instrukcji procesowej „*Dignitas connubii*”, red. T. Rozkrut, Sandomierz 2007, s. 94.

et decreta in causis incidentibus in scriptis redigat. Prawodawca posługuje się w tym tekście jeszcze innym określeniem – *coetus iudicium*. W tłumaczeniu spotykamy określenie zebranie sędziów²⁰. Odpowiada ono określeniu jakie znajdujemy w słowniku – zebranie, zgromadzenie, związek²¹. Tymczasem już w komentarzu odnajdziemy zwroty: posiedzenie kolegium sędziowskiego, sesja wyrokowa.

W art. 248 DC odnajdujemy normę odpowiadającą kan. 1609 KPK, którą Prawodawca zapisał w sposób następujący: *Expleta causae discussione, tribunalis collegialis praeses statuatur, qua die et hora soli iudices, remotis quibusvis tribunalis ministris, ad deliberandum convenire debent; hic autem conventus, nisi peculiaris causa aliud suadeat, in ipsa tribunalis sede habetur*. Stanowi on jednak normę *lex specialis* względem normy kodeksowej. W zasadzie w zdecydowanej mierze stanowi odzwierciedlenie art. 198 § 1 Instrukcji PM z 1936 r. W tekście łacińskim, podobnie jak w kodeksie użyty został termin *conventus*. W tłumaczeniu polskim jednak odnajdujemy termin zebranie²², przez które rozumie się „spotkanie pewnej liczny osób w celu omówienia jakichś spraw”²³. Tymczasem w komentarzu do przepisów Autor posługuje się już różnymi terminami: zebranie, posiedzenie²⁴.

3. Próba interpretacji terminu *sessio*

Warto wobec przedstawionych analiz o charakterze językowym podkreślić, iż w zasadzie we wszystkich normach Prawodawca ma na myśli spotkanie sędziów zwołane celem podjęcia decyzji. Idzie więc o czas i okoliczności wydania wyroku, rozstrzygnięcia sprawy. Tymczasem kan. 1685 KPK wskazuje na zupełnie inną rzeczywistość.

²⁰ Por. Art. 47 § 1, w: Komentarz do Instrukcji procesowej „*Dignitas connubii*”, red. T. Rozkrut, Sandomierz 2007, s. 96.

²¹ JOUGAN, dz. cyt., s. 118.

²² Por. Art. 248, w: Komentarz do Instrukcji procesowej „*Dignitas connubii*”, red. T. Rozkrut, Sandomierz 2007, s. 329-330.

²³ <https://sjp.pwn.pl/szukaj/zebranie.html> [dostęp 22.01.2022]

²⁴ Por. W. WENZ, *Komentarz do art. 248*, w: Komentarz do Instrukcji procesowej „*Dignitas connubii*”, red. T. Rozkrut, Sandomierz 2007, s. 330-332.

Wszak interpretowany termin *sessio* nie dotyczy momentu, w którym ma zapaść wyrok.

Dotarcie do poprawnego odczytania tego określenia, stanowiące przecież istotny moment procesu skróconego przed biskupem, wymaga posiłkowania się argumentami systemowymi i funkcjonalnymi.

1. Mamy do czynienia z przepisami specjalnymi, wszak proces skrócony przed biskupem jest umiejscowiony w Kodeksie w części III Księgi VII zatytułowanej „Niektóre procesy specjalne”. A zatem stanowią one swoiste uszczegółowienie prawa procesowego w odniesieniu do określonej formuły procesu. Należy pamiętać, że jednocześnie przepisy te nie wyłączają przepisów dotyczących zwykłego procesu spornego, o ile nie są ze sobą sprzeczne (*lex specialis derogat legi generali*). Oczywiście proces skrócony nie odnosi się do procesu zwykłego, stanowiąc tym samym oddzielną rzeczywistość, z uwzględnieniem możliwości przekazania sprawy do procesu zwykłego przez biskupa diecezjalnego, gdyby ten nie osiągnął moralnej pewności²⁵.
2. W procesie zwykłym nie mamy przepisów, aplikujących pojęcie sesji. Budowa procesu zwykłego jest w tym względzie zgoła odmienna, a wszystko oczywiście przez charakter skrócony procesu, czyli argument szybkości²⁶.
3. Proces skrócony, już w swoim założeniu, jawi się jako rzeczywistość dosyć formalna, stanowiąca odpowiedź na „oczywiste” argumenty za nieważnością małżeństwa²⁷. I jak podkreśla

²⁵ Por. M. GRESZATA-TELUSIEWICZ, *Processus brevior*, w: *Proces małżeński według motu proprio Mitis Iudex Dominus Iesus*, red. J. Krajczyński, Płock 2015, s. 79.

²⁶ Por. A. BARTCZAK, *Podstawowe założenia reformy kanonicznego procesu małżeńskiego w motu proprio Franciszka Mitis Iudex Dominus Iesus*, *Łódzkie Studia Teologiczne* 25 (2016) 2, s. 58: „Papież Franciszek zauważa, że przyspieszenie procesów, jak również ich uproszczenie, nie mają na celu promowanie nieważności małżeństwa, ale wyjście do tych ludzi, którzy zbyt długo oczekują na wyjaśnienie swojej sytuacji. To myślenie wpisuje się w podejmowany już od wielu lat problem przyspieszenia procesów kościelnych, a zwłaszcza procesu małżeńskiego”.

²⁷ Por. kan. 1683, 2° KPK.

- P. Majer w kontekście wniesienia skargi do procesu skróconego „na tym etapie nie jest wymagana pewność moralna o nieważności małżeństwa, ale jedynie wysoce uzasadnione przekonanie oparte na wiedzy prawniczej oraz doświadczeniu życiowym i procesowym”²⁸. Prawodawca wskazał jednocześnie kryteria formalne skargi powodowej stanowiącej podstawę wszczęcia procesu skróconego: wskazanie krótko, całościowo i jasno fakty będące podstawą żądania; wskazanie dowodów, które mogłyby być natychmiast zebrane przez sędziego oraz zawierać dokumenty, na których opiera się żądanie²⁹.
4. Termin *sessio* tłumaczone jest jako posiedzenie zarówno w kan. 1685 jak i 1686 KPK. Tymczasem w art. 17 załączonych zasad proceduralnych do mp. *Mitis Iudex Dominus Iesus* mowa jest już o posiedzeniu dowodowym – *sessionem instructoriam*. W kolejnym art. 18 powyższych zasad, Prawodawca odnosi się konkretnie do przesłuchania stron i świadków³⁰. Można by powyższe zasady traktować w różny sposób, niemniej Prawodawca zadeklarował bardzo jasno, iż zasady proceduralne dołączone do Listu apostolskiego mp. *Mitis Iudex Dominus Iesus* „uważa za niezbędne do poprawnego i dokładnego stosowania odnowionej ustawy, których należy skrupulatnie przestrzegać, aby zagwarantować dobro wiernych”. Tym samym należy uznać je jako wykładnię autentyczną znowelizowanej części kodeksu.
 5. Biorąc pod uwagę kanony 1685-1686 KPK należy podkreślić, iż zasadniczo termin *sessio* obejmuje wszystkie czynności, poza *animadversiones* obrońcy węzła, poprzedzające decyzję biskupa. Zatem to co Prawodawca zamknął w pojęciu *sessio*

²⁸ Por. P. MAJER, *Art. 5/Tytuł V – Proces małżeński skrócony przed biskupem*, w: *Praktyczny komentarz do Listu apostolskiego motu proprio Mitis Iudex Dominus Iesus* papieża Franciszka, red. P. Skonieczny, Tarnów 2015, s. 168.

²⁹ Por. kan. 1684 KPK.

³⁰ Por. art. 18: „*Partes earumque advocati assistere possunt excussioni ceterarum partium et testium (...)*”.

musi odzwierciedlać szereg czynności dokonywanych przez instruktora. Z tymże *de facto* czynności podejmowane przez instruktora zostają zamknięte do analogicznej fazy dowodowej procesu zwykłego. Wyjątek w tej kwestii stanowi jedynie brak publikacji akt, a to oczywiście ze względu na charakter sesji i całego procesu.

6. Pomimo wielu podobieństw w samym założeniu procesu skróconego w stosunku do procesu ustnego³¹, nie można użyć tłumaczenia kodeksowego, choć termin rozprawa wydaje się być adekwatny do omawianej czasoprzestrzeni procesu skróconego, tj. posiedzenia. Prawodawca posłużył się bowiem różnymi terminami: *sessio* w procesie skróconym i *audientia* w procesie ustnym.
7. Doktryna w przedmiocie niniejszej analizy nie jest zgodna. Widać, iż różni autorzy posługują się różnymi terminami. Niektórzy posługują się terminem posiedzenie³², jeszcze inni wskazują także na termin sesja³³, który zgodnie z *Ratio procedendi* jeszcze inni dookreślają jako „*instructoria*”.³⁴ Na marginesie tych wskazań należy dopowiedzieć, iż w językach obcych dominuje posługiwanie się terminem *sessio*³⁵, *instrucción de la causa*³⁶, *l'istruttoria*³⁷.

³¹ Por. M. GRESZATA-TELUSIEWICZ, dz. cyt., s. 76-79.

³² Por. U. NOWICKA, B. NOWAKOWSKI, *Od skargi powodowej do decyzji Roty Rzymskiej. Proces o nieważność małżeństwa po Mitis Iudex Dominus Iesus w pytaniach i odpowiedziach*, wyd. II, Warszawa 2017, s. 155.

³³ Por. W. WENZ, *Proces o nieważność małżeństwa według motu proprio Mitis iudex Dominus Iesus papieża Franciszka w tradycji kanonicznej*, Wrocław 2016, s. 364.

³⁴ Por. W. GÓRALSKI, *Proces małżeński skrócony przed biskupem*, Płock 2017, s. 121-146.

³⁵ Por. L. DE RUSCHI, *El processus brevior del motu proprio Mitis Iudex Dominus Iesus. Una interpretación doctrinal*, Anuario Argentino de Derecho Canónico, vol. 23 (2016), s. 221.

³⁶ Por. G. NÚÑEZ, *El proceso brevior: exigencias y estructura*, Iuc Canonicum 56 (2016), s. 148.

³⁷ Por. M. DEL POZZO, *Il processo matrimoniale piu breve davanti al Vescovo*, Roma 2016, s. 170.

Wnioski

Reasumując to co zostało powiedziane, Prawodawca na określenie czynności procesowych po zawiązaniu sporu i określeniu rodzaju postępowania używa terminu *sessio*. Termin ten różni się od innych, które Prawodawca używa dla procesu spornego czy zwykłego małżeńskiego. Tam pojawiają się terminy: *conventus*, *audientia*, *coetus iudicium*. Jedynym zbieżnym użyciem tych terminów jest przepis art. 46 § 2, 19° Instrukcji procesowej DC. Na uwagę jednak zasługuje fakt, że te terminy użyte są na określenie zupełnie różnych sytuacji! Wszak zdecydowanie bardziej odpowiedni termin dla określenia sesji kolegium odpowiadałby choćby terminowi *conventus* i *to soli iudices*. Tym samym należy wykazać, iż powyższe terminy, choć synonimiczne w jakimś sensie, to w kontekście analizy tekstu przepisów kodeksu używane dla określenia różnych działań. Tym samym polskie tłumaczenie wydaje się być nieprecyzyjne. Określenia bowiem wszystkich tych terminów w zasadzie jedynie terminem posiedzenie, czasem narada, jest w pewnym sensie błędem interpretacyjnym. Owszem, w terminologii prawa polskiego funkcjonuje termin posiedzenie sądowe, rozumiane jako rozpoznawanie spraw cywilnych. Dzieli się one na jawne i niejawne. Posiedzenia jawne dzieli się na rozprawę i inne posiedzenia jawne. Rozprawa jest zasadniczą zasadą w procesie, natomiast w postępowaniu nieprocesowym zasadą są posiedzenia jawne, a rozprawa stanowi wyjątek³⁸. W prawie karnym mowa natomiast jest o postępowaniu głównym, składającym się z trzech etapów: postępowanie przejściowe, rozprawa główna i czynności końcowe³⁹.

Posiedzenie rozumiane jako spotkanie służbowe w celu omówienia jakichś spraw nie odzwierciedla zupełnie treści *sessio* z kan. 1685 KPK. Trudno bowiem mówić, iż ten moment w procesie skróconym ma za zadanie omówienie jakiejś kwestii. Wszak instruktor nie omawia przedmiotu spotkania z kimkolwiek. Wydaje się bardziej

³⁸ Por. art. 148-163 KPC w powiązaniu z innymi; P. CIOCH, *Posiedzenie sądowe*, w: Leksykon obywatela, red. S. Serafin, B. Szmulik, Warszawa 2008, s. 391-392.

³⁹ Por. M. WĄSEK-WIADEREK, *Postępowanie przed sądem pierwszej instancji*, w: Leksykon obywatela, red. S. Serafin, B. Szmulik, Warszawa 2008, s. 489-490.

adekwatne użycie terminu z zasad proceduralnych, w których mowa jest o *sessionem instructoriam*. Jest prawdą, że mamy do czynienia z sesją o charakterze dowodowym, sesją, której głównym celem jest zgromadzenie materiału dowodowego, który nie został jeszcze przedstawiony w pełni w momencie wniesienia skargi powodowej⁴⁰. Warto zauważyć, że kwestia ta była żywo dyskutowana w doktrynie. Pojawiła się bowiem wątpliwość czy termin posiedzenie i przesłuchanie należy interpretować synonimicznie. Część doktryny uważała, że można przypisać tym terminom taką właściwość⁴¹. Inna część zaś wskazywała, że terminowi sesja należałoby nadać zdecydowanie szersze znaczenie⁴². Wszak proces skrócony nie jest procesem ustnym, w którym sędzia orzekający prowadzi sprawę. Instruktor, prowadzący sesję, jest jednak odpowiedzialny praktycznie w zasadzie jedynie za zebranie materiału dowodowego i przedstawienia swoich wniosków biskupowi mającemu wydać wyrok⁴³.

⁴⁰ Por. GÓRALSKI, dz. cyt. s. 144-146; P. JAROTA, *Processus brevior. Materiały do ćwiczeń z kanonicznego prawa procesowego*, Warszawa-Kraków 2017, s. 78.

⁴¹ Por. A. STANKIEWICZ, *Praxis iudicialis canonica*, Roma 2012, s. 8: „Sessiones seu audientiae. Sessio dicitur quia iudex «sedet pro tribunali» ad opponendos actus iudiciales (processuales). In unica sessione plures actus poni possunt ; e contra unicus actus pluribus sessionibus constare potest, si unica sessione expleri nequeat, sicut v.gr. interrogatio partis vel testis”.

⁴² Por. P. BIANCHI, *Lo svolgimento del processo breve : la fase istruttoria e di discussione della causa*, in Redazione di Quadreni di diritto ecclesiale (a cura di), *La riforma dei proceffi matrimoniali di Papa Francesco. Una guida per tutti*, Milano 2016, s. 71-72: „forse e possibile ipotizzare che al termine sessione vada attribuito un significato più ampio [...] ; ossia uno spazio di tempo abbastanza prolungato all'interno del quale potrebbero trovare la loro collocazione diverse udienze, dedicate, per esempio, all'escussione delle parti o di testimoni ; alla richiesta di chiarimenti a un perito o a un professionista che abbia avuto in cura le parti o una di esse e i cui contributi siano allegati al libello ; al riconoscimento o alla acquisizione di (nuovi) documneti utili per la causa”.

⁴³ Por. L. SABBARESE, *Il processo matrimoniale piu breve davanti al vescovo diocesano*, w : Il processo matrimoniale piu breve. Disciplina canonica e riflessi concordatari, L. Sabbarese, R. Santoro, ed. digitale 2018, s. 212: „Benche si richieda una verbalizzazione sommaria delle desizioni e delle testimonianze da parte del notaio, non si deve pensare che qui il processo piu breve segua le orme del processo orale

The issues of a session in the Briefer Matrimonial Process before the Bishop

The Briefer Matrimonial Process before the Bishop is characterized, inter alia, by the shortened evidentiary phase. For this purpose, the Legislator introduced the concept of a session. The meaning of the session has become the main concern of this article. In principle, it concerns the use of a specific term in Polish language. For this purpose, the author refers to various legal acts: Code of Canon Law (1917 and 1983), Instruction *Provida Mater* (1936), Instrucjon *Dignitas connubii* (2005), their comments and, finally, *ratio legis* of can. 1686 CIC. Uses methods characteristic of linguistic, systemic and functional interpretation. The analysis leads to the conclusion that the most frequently used term in Polish language does not fully reflect the meaning and function of the term session.

SŁOWA KLUCZOWE: małżeństwo; proces skrócony; biskup, posiedzenie; dowodzenie

KEYWORDS: matrimonial; briefer process; bishop; session; proof

NOTA O AUTORIZZIE

DR ADAM BARTCZAK – adiunkt na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Łódzkiego, obrońca węzła małżeńskiego Trybunału Metropolitalnego Łódzkiego.

del CIC-’17. Infatti, rispetto a questo, quello dinanzi al vescovo non ammette la discussione orale e subito la decisione, proprio perché la decisione spetta al vescovo e non all’istruttore”.